

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 784 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Sagimbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkxon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	

Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	
Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	

Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	
Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarning marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovlijevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Investitsion muhit tushunchasining makroiqtisodiy tahlili va nazariy model.....	780
Saidov Rasul Boltabayevich, Jo'rabekova Xumora Muzaffar qizi	

UDK: 339

QISHLOQ XO'JALIGINI INNOVATSION TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISH

Dotsent., Mamadiyarov Dilshad Uralovich,

Assistent., Mustaqil izlanuvchi Normurodov Sarvar Norboy o'g'li,

Toshkent davlat agrar universiteti, TDAU,

E-mail: s.n.normurodov@bk.ru

Annotatsiya: Maqolada qishloq xo'jaligi sohasini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish jarayonida erishilgan yutuqlar va mavjud kamchiliklar tahlil qilinadi. Shuningdek, xorijiy davlatlar tajribasi misolida ushbu yo'nalishdagi ilg'or amaliyotlar yoritiladi.

Kalit so'zlar: agrosanoat majmuasi, innovatsion rivojlanish, innovatsion yangiliklar, qishloq xo'jaligi mahsulotlari, jahon bozorida raqobatbardoshlik, agrar-innovatsion kompleks, zamonaviy agroteknologiyalar, innovatsion menejment.

Abstract: The article analyzes the achievements and existing shortcomings in managing the agricultural sector using innovative technologies. It also highlights advanced foreign practices and international experience in this field.

Key words: agro-industrial complex, innovative development, innovative solutions, agricultural products, competitiveness in the global market, agri-innovation complex, modern agrotechnologies, innovation management.

Аннотация: В статье анализируются достижения и существующие недостатки в управлении сельскохозяйственным сектором на основе инновационных технологий. Также рассматривается передовой зарубежный опыт в данной области.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, инновационное развитие, инновационные решения, продукция сельского хозяйства, конкурентоспособность на мировом рынке, аграрно-инновационный комплекс, современные агротехнологии, инновационный менеджмент.

KIRISH

Bugungi kunda jahon fani va innovatsion faoliyat yutuqlaridan keng foydalanish jamiyat va davlat hayotining barcha sohalarini izchil hamda barqaror rivojlantirish, shuningdek, mamlakatning munosib kelajagini barpo etishning muhim omillaridan biriga aylanib bormoqda. Shu sababli O'zbekiston iqtisodiyoti va xo'jalik yurituvchi subyektlari hozirgi davrda rivojlanishning innovatsion yo'liga qayta yo'naltirish jarayonida turibdi. Bu jarayon ijtimoiy va iqtisodiy hayotdagi tub o'zgarishlar bilan birga jamiyat ongida yuz berayotgan innovatsion yangilanishlar bilan bog'liq bo'lgan modernizatsiyani o'z ichiga oladi. Mazkur modernizatsiya o'z navbatida belgilangan raqobatbardoshlik darajasiga chiqish, turmush darajasining yuksalishini ta'minlaydigan ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish sur'atlariga erishish, inson kapitali sifatining oshishi va xalqimiz mentalitetida ijobiy o'zgarishlar yuzaga kelishini ko'zda tutadi. Bu borada jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, barcha sohalarda sifatli o'sishni ta'minlaydigan yangiliklarni uzluksiz tarzda amaliyotga tatbiq etish jamiyat va iqtisodiy rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchiga aylanmoqda. Bugungi kunda innovatsion rivojlanish modellari va "aqlli" texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etayotgan mamlakatlar eng barqaror va raqobatbardosh davlatlar qatoriga kiradi. Ularning taraqqiyoti endilikda tabiiy resurslar eksporti yoki jismoniy mehnatga emas, balki innovatsion g'oyalar va ilmiy ishlanmalarga asoslanmoqda.

Innovatsion rivojlanishning asosiy vazifasi — innovatsiyalar va fan yutuqlarini keng joriy etish orqali mamlakat iqtisodiyotining o'sishi va uning jahon bozorlaridagi raqobatbardoshligini ta'minlash, shuningdek, iqtisodiy jarayonlarda intellektual salmoqning ortishini ta'minlashdan iborat.

Prezident tomonidan 2021–2025-yillarda qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalar tizimini rivojlantirishga doir Konsepsiyani tasdiqlovchi "Qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalar tizimi hamda zamonaviy xizmatlar ko'rsatishni yanada rivojlantirish to'g'risida"gi Farmon imzolandi. Mazkur hujjatga muvofiq, Qishloq xo'jaligi vazirligi huzurida Qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalar milliy markazi tashkil etilishi belgilandi. Ushbu

markaz ta'lim, ilm-fan, ishlab chiqarish va qishloq xo'jaligi subyektlariga zamonaviy agroxizmatlar ko'rsatishni uzviy bog'lovchi tizim sifatida faoliyat yuritadi. Milliy markaz "Agroinnovatsiya" DUK, G'o'za urug'chiligi markazi hamda Qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat ta'minoti ilmiy-ishlab chiqarish markazi negizida tashkil etilishi rejalashtirilgan. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2018-yilga "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili" deb nom berilgani mamlakatda innovatsion rivojlanishning ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etilganidan dalolat beradi.

Zero, Prezidentimiz ta'kidlaganidek:

"Faol tadbirkor deganda biz raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishga qodir, eng muhimi, yangi ish o'rinlari yaratib, nafaqat o'zini va oilasini, balki butun jamiyatni boqadigan, unga foyda keltiradigan ishbilarmon insonlarni tushunamiz. Bugun biz davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarini tubdan yangilashga qaratilgan innovatsion rivojlanish yo'liga o'tmoqdamiz. Bu bejiz emas, albatta. Chunki zamon shiddat bilan rivojlanib borayotgan hozirgi davrda kim yutadi? Yangi fikr, yangi g'oya va innovatsiyaga tayangan davlat yutadi."

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Innovatsion faoliyatni amalga oshirish va amaliyotga joriy etishda, eng avvalo asosiy termin va tushunchalarni aniqlashtirish zarurdir. Innovatsiya muammosi bilan shug'ullanuvchi olimlarning ilmiy izlanishlarini o'rganish natijasida, "innovatsiya", "innovatsion jarayon" va "innovatsion faoliyat" tushunchalariga nisbatan turli xil yondoshuvlar mavjudligini kuzatish mumkin.

Masalan, "yangilik", "yangilik kiritish", "ilmiy-texnik yangilik" kabi atamalar M. Porter, J. Brayt, B. Tviss kabi olimlarning tadqiqot ishlarida ham uchraydi [8].

Shu bilan birga, innovatsiyaga bir qator iqtisodchi olimlar ham o'z ilmiy mulohazalarini bildirganlar. Masalan, B. Santo innovatsiyaga quyidagicha ta'rif bergan:

"Innovatsiya — bu ijtimoiy-texnik-iqtisodiy jarayon bo'lib, g'oya va kashfiyotlardan amaliy foydalanish orqali, o'z xususiyatiga ko'ra, yaxshiroq bo'lgan mahsulot va texnologiyalar yaratilishiga olib keladi. Agar bu faoliyat iqtisodiy foyda olishga yo'naltirilgan bo'lsa, uning bozorda paydo bo'lishi qo'shimcha daromad olish imkoniyatini yuzaga keltiradi" [9].

R. A. Fatxuddinov esa innovatsiyani quyidagicha ta'riflaydi:

"Innovatsiya — boshqaruv ob'yektini o'zgartirish va iqtisodiy, ijtimoiy, ekologik, ilmiy-texnik yoki boshqa bir samarani olish maqsadida joriy etilgan yangilikning yakuniy natijasi" [3].

Boshqa bir qator olimlarning fikr-mulohazalarini umumlashtiradigan bo'lsak, ular odatda "innovatsiya"ni "yangilik" yoki "yangilik kiritish" ma'nosida izohlaydilar [5].

R. V. Abdullayev va K. A. Xasanjanov fikriga ko'ra:

"Innovatsiya — ilmiy-texnika taraqqiyotining ko'rinish shakli bo'lib, bilimlarning maxsus turi, yuqori rivojlangan mehnat natijasi hisoblanadi va postindustrial jamiyatda inson hayotidagi yetakchi sohaga aylanib bormoqda" [4].

Ushbu sohada olib borilayotgan amaliy ishlar misolida quyidagilarni keltirish mumkin: O'zbekiston Qishloq xo'jaligi ilmiy-ishlab chiqarish markazi tomonidan 2023-yil 1-yanvardan 2023-yil 30-sentabrgacha bo'lgan davrda amalga oshirilgan faoliyat to'g'risidagi hisobotga ko'ra, joriy yilda vazirlik tizimidagi ilmiy muassasalar tomonidan O'zbekiston Respublikasi Fan va texnologiyalarni rivojlantirishni muvofiqlashtirish qo'mitasi tomonidan tasdiqlangan Davlat ilmiy-texnik dasturlari asosida jami 295 ta loyiha ustida ish olib borilgan.

Jumladan, mazkur loyihalarning ichida:

21 ta fundamental,

156 ta amaliy,

17 ta yosh olimlarning fundamental va amaliy ishlari,

93 ta innovatsion grant loyihalari,

8 ta noyob ob'yektda olib borilgan tadqiqotlar mavjud.

Ushbu loyihalar mazmuni va yo'nalishi respublikaning ilmiy-texnik salohiyatini oshirishga, innovatsion faoliyatni kuchaytirishga hamda qishloq xo'jaligi sohasida zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etishga xizmat qilmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotlar qishloq xo'jaligining paxtachilik, donchilik, meva-uzumchilik, sabzavot-polizchilik, chorvachilik, veterinariya va boshqa yo'nalishlarini yanada rivojlantirishga, yer, suv, mineral o'g'itlar va boshqa moddiy-texnika resurslaridan samarali foydalanish usullarini ishlab chiqishga, tuproq unumdorligini saqlash va oshirishga, agrar sohada islohotlarni chuqurlashtirishga, fermer xo'jaliklarining ishlab chiqarish va iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilash kabi muhim masalalar yechimiga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 5-martdagi 1-sonli majlisi bayoni asosida, 2020-yil 10–12-may kunlari “O'zekspomarkaz”da o'tkazilgan “Innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va loyihalar” X Respublika yarmarkasida tizimdagi muassasalar olimlari tomonidan yaratilgan 95 ta ishlanma namoyish etildi. Shu bilan birga, tizimdagi 15 ta ilmiy-tadqiqot va oliy ta'lim muassasalari bilan fermer xo'jaliklari va boshqa buyurtmachilar o'rtasida 250 dan ortiq, jami 3,7 milliard so'mlik o'zaro manfaatli shartnomalar imzolandi. Hisobot davrida tizimdagi muassasalar olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar bo'yicha 30 ta xalqaro va 600 dan ortiq mahalliy jurnallarda, shuningdek 250 ta xalqaro va 580 ta respublika miqyosidagi anjumanlarda ilmiy maqolalar chop etildi. Bundan tashqari, 3 ta xalqaro, 135 ta mahalliy monografiya, darslik, o'quv va uslubiy qo'llanmalar nashr qilindi [6].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 29-noyabrdagi PF–5264-sonli “O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida”gi farmoniga asosan, qishloq xo'jaligida innovatsiyalarni joriy etish sohasida quyidagi vazifalar belgilab berilgan [3]:

eng avvalo, mavjud yer, suv va boshqa tabiiy resurslardan oqilona foydalanish imkonini beruvchi “Aqlii qishloq xo'jaligi” konsepsiyasiga asoslangan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining zamonaviy sinalgan shakllarini joriy etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish;

agrar sektorda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini maksimal darajada avtomatlashtirish, hosildorlikni sezilarli darajada oshirish va moliyaviy ko'rsatkichlarni yaxshilash hamda mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash imkonini beruvchi innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarni joriy etishga ko'maklashish;

qishloq xo'jaligi mahsulotlarining jahon bozoridagi raqobatbardoshligini, shu jumladan yirik riteylerlar yordamida ta'minlash orqali savdo bozorlarini kengaytirish va ularni to'g'ridan-to'g'ri yetkazib berishga ko'maklashish.

Boshqacha aytganda, O'zbekistonni ishlab chiqarishda innovatsiya va intellektual hissaning yuqori ulushiga ega bo'lgan barqaror bozor iqtisodiyotiga, zamonaviy va global bozorda raqobatbardosh sanoatga, shuningdek qulay investitsiyaviy va ishbilarmonlik muhitiga ega, jadal rivojlanayotgan mamlakatga aylantirishimiz zarur. Qo'yilgan strategik maqsadlarga O'zbekistonni innovatsion rivojlanish modeliga to'liq o'tkazmasdan turib erishib bo'lmaydi. Bu esa mamlakatda innovatsion faoliyatni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, davlat boshqaruvi, iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlari hamda ijtimoiy sohalariga innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarni amaliyotga keng joriy qilishni rag'batlantirish bo'yicha samarali tizim yaratishni taqozo etadi.

Innovatsion jarayonlarni davlat tomonidan tartibga solish esa aynan qishloq xo'jaligida innovatsiyalarni joriy etish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan [7].

TAHLIL VA NATIJALAR

Qishloq xo'jaligi tarmog'iga innovatsiyalarni joriy etish — ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, ijtimoiy xizmatlar ko'lamini kengaytirish, iqtisodiyotning turli sohalarini yangicha tashkil etish va boshqarish, chorva mollari va parrandalarni davolash va profilaktika qilishning yangi usullarini ishlab chiqish, o'simlik va hayvonlarni himoya qilish vositalarini takomillashtirish, dehqonchilik, chorvachilik hamda qayta ishlash sanoatida ilg'or texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etishni anglatadi. Shuningdek, bu jarayon yangi yoki yuqori sifatli oziq-ovqat mahsulotlari, chorva mollari va parrandalarning zamonaviy turlari hamda nasllari, o'simliklarning yangi navlarini yaratish va tadqiq qilishga qaratilgan xo'jalik amaliyotini o'z ichiga oladi.

Agrosanoat majmuasida innovatsiyalarning asosiy turlari va yo'nalishlarini shakllantirish ularning xilma-xilligi, shakli hamda qo'llanilish usullari bilan bog'liq holda amalga oshiriladi. Shu sababli, innovatsion jarayonlarni boshqarish — innovatsiyalarni ularning xarakteriga ko'ra tasniflashni hamda ularning eng muhim jihatlari tavsiflovchi mezonlarga asoslanib yondashishni talab etadi.

Qishloq xo'jaligi bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar tahliliga ko'ra, innovatsiyalar quyidagi to'rt toifaga bo'linadi:

- seleksion-genetik innovatsiyalar;
- texnik va texnologik ishlab chiqarish innovatsiyalari;
- tashkiliy va boshqaruv innovatsiyalari;
- ijtimoiy hamda ekologik muammolarni hal qilishga qaratilgan innovatsiyalar.

Mazkur tasnif agrar sektorda innovatsion jarayonlarni samarali boshqarish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Bizning fikrimizcha, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining samaradorligini oshirish uchun uni sanoatning innovatsion rivojlanish yo'liga o'tkazish zarur. Shu munosabat bilan, qishloq xo'jaligida innovatsiyalarni boshqarishning samarali mexanizmini shakllantirish maqsadida, O'zbekistonning har bir mintaqasida hududiy ixtisoslashgan agrotexnik markazlar tashkil etishni taklif etamiz.

Mazkur mintaqaviy ixtisoslashgan agrosanoat markazlarining asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

agrosanoat kompleksida hududiy innovatsiya siyosatini shakllantirishning asosiy tamoyillarini ishlab chiqish va uni amalga oshirish mexanizmlarini takomillashtirish;

mintaqaning qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash;
qishloq xo'jaligi korxonalarining innovatsion faoliyatini muvofiqlashtirish;
agrar innovatsiyalar bozorini monitoring qilish;
innovatsion faoliyat yo'nalishlarida qishloq xo'jaligi korxonalarining axborot-kommunikatsiya bilan ta'minlanishini tashkil etish;
agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsiyalardan foydalanish imkoniyatlarini baholash va ularni tanlash;
innovatsiyalarni rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish hamda ularni amaliyotga joriy etishda konsalting xizmatlarini ko'rsatish;
agrar innovatsiyalar va davlat tomonidan berilgan imtiyozli investitsiya loyihalarining amalga oshirilishini monitoring qilish va nazoratga olish.

1-jadval. Mintaqada qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari

№	Innovatsiyalar	Kutilgan natijalar
Dehqonchilik sohasida		
1.	Uyali texnika, molekulyar genetika va an'anaviy seleksiya asosida kasalliklarga chidamli, yuqori unumdor ekin navlarini joriy etish	Hosildorlikni oshirish, don sifati yaxshilanishi
2.	Xorijiy yuqori unumdor navlarni mintaqa tuproq-iqlim sharoitiga moslashtirish	Mahsuldorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish
3.	Yerdan foydalanish va suvni tejash texnologiyalarini ishlab chiqish	Tuproq unumdorligini saqlash, suvdan oqilona foydalanish
4.	Qishloq xo'jaligi jarayonlarini kompleks mexanizatsiyalash uchun resursni tejovchi texnikalarni ishlab chiqish	Mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirish
5.	O'simlik kasalliklari va zararkunandalarga qarshi samarali biopreparatlarni ishlab chiqish va qo'llash	Mahsulot sifatini oshirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash
Chorvachilik sohasida		
6.	Yuqori nasldor chorva turlarini yetishtirish va ko'paytirish	Mahsuldorlikni oshirish, nasl sifati yaxshilanishi
7.	Xorijiy zotdor chorva mollarini mintaqaviy sharoitlarga moslashtirish	Naslchilik xarajatlarini kamaytirish, mahsuldorlikni oshirish
8.	Chorvachilik chiqindilarini qayta ishlashga mo'ljallangan chiqindisiz texnologiyalarni joriy etish	Mahsulot turini kengaytirish, xarajatlarni kamaytirish
9.	Resursni tejovchi axborot tizimlariga asoslangan chorvachilik texnologiyalarini ishlab chiqish	Mehnat unumdorligini oshirish, mahsulot tannarxini pasaytirish
10.	Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanuvchi suv ta'minoti texnik vositalarini ishlab chiqish	Ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash
11.	Chorva mollarini oziqlantirish tizimini takomillashtirish	Mahsuldorlik va mahsulot sifati oshirilishi
12.	Diagnostika, profilaktika va davolashning innovatsion usullarini ishlab chiqish	Chorvachilik mahsulotlari sifati va ekologik holatning yaxshilanishi

* qayta ekish va lalmi yerlarni hisobga olgan holda.

Ekin maydonlari tarkibini optimallashtirish va hosildorlikni oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar mamlakatimizda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish hajmining sezilarli darajada ortishiga xizmat qilmoqda. Jumladan, 3-jadvalda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, 2020–2024-yillar davomida quyidagi o'sish ko'rsatkichlariga erishilishi prognoz qilinmoqda: boshqoli don yetishtirish hajmi 1 195,0 ming tonnaga, kartoshka 931,0 ming tonnaga, sabzavotlar 3 002,2 ming tonnaga, mevalar 648,6 ming tonnaga va uzum 273,9 ming tonnaga ko'payadi. Bu esa mamlakatimiz oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga mustahkam zamin yaratadi [8].

Shuningdek, mazkur qarorga muvofiq, 2019–2024-yillar davomida qator oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash yo'nalishida yangi quvvatlar ishga tushirilgan. Xususan:

meva-sabzavotlarni qayta ishlash bo'yicha umumiy quvvati 99 100 tonnaga teng bo'lgan 138 ta korxona;
go'sht mahsulotlarini qayta ishlash bo'yicha quvvati 16 500 tonnani tashkil etuvchi 46 ta korxona;
sut mahsulotlarini qayta ishlash bo'yicha umumiy quvvati 34 850 tonnani tashkil etuvchi 79 ta korxona;

boshqa oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash bo'yicha quvvati 26 840 tonnani tashkil etuvchi 153 ta yangi korxona faoliyati yo'lga qo'yilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash bo'yicha tizimli tadbirlarning amalga oshirilishi natijasida, 2024-yilga kelib, 2019-yilga nisbatan quyidagi o'sish ko'rsatkichlariga erishish mumkin bo'ladi: meva-sabzavot konservalari hajmi 79,4 %, meva sharbatlari 80,5 %, quruq mevalar 73,1 %, go'sht va go'sht mahsulotlari 59,5 %, kolbasa mahsulotlari 68,8 %, sut va sut mahsulotlari 56,6 %, sariyog' 51,4 %, qandolat mahsulotlari 59,9 %, o'simlik yog'i 57,2 %, shakar 24,0 %, pishloq 2,5 baravar, go'shtli konservalar 2,4 baravar, baliq mahsulotlari 3,4 baravar va muzlatilgan baliq 2,8 baravar oshiriladi [8].

Yuqorida ko'rsatib o'tilgan chora-tadbirlar bilan birgalikda, bizning fikrimizcha, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini muntazam ishlab chiqaruvchilar bilan bir qatorda, kichik tomorqa yerlari va chorva mollariga ega bo'lgan dehqon (shaxsiy yordamchi) xo'jaliklari ham yangi ishlab chiqarish shakllarini — birlashma, uyushma yoki kooperativ shaklida — tashkil etish orqali innovatsiyalarni joriy etish mexanizmini yaratishi zarur.

Shu bilan birga, ushbu xo'jaliklar ishlab chiqarish faoliyatini asosan past rentabellikka ega chorva turlari hamda eskirgan uskunalar asosida, qo'l mehnatidan foydalangan holda amalga oshirmoqda. Shu sababli, chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishni yanada rivojlantirish, aholining chorvachilik mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojini to'liqroq qondirish maqsadida, dehqon (shaxsiy yordamchi) xo'jaliklarini rag'batlantirish mexanizmlarini yaratish lozim.

Ma'lumki, chorva yem-xashaksiz mahsulot bermaydi. Ayni vaqtda esa yem-xashak ta'minoti dehqon xo'jaliklarida eng dolzarb muammolardan biri sanaladi. Shuning uchun chorva mollari bosh sonini ko'paytirish uchun ushbu xo'jaliklarga yetarli miqdorda ekin maydonlari va yaylovlar ajratish, ularning mahsuldorligini oshirish, shuningdek, turli yemlarni (masalan, kunjara, shulxa, kepek va boshqalar) sotib olish imkoniyatlarini kengaytirish lozim.

Masalan, dehqon (shaxsiy yordamchi) xo'jaliklariga chorva yem-xashaklarini vositachilar — fermer xo'jaliklari, qishloq xo'jaligi korxonalari yoki boshqa davlat korxonalari orqali emas, balki to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqaruvchilardan sotib olish huquqini berish maqsadga muvofiqdir. Bunday sharoit yaratilganda, bozorimizdagi go'sht va go'sht mahsulotlari, sut va sut mahsulotlari narxlarini aholining to'lov qobiliyatiga mos ravishda shakllanadi.

Bundan tashqari, chorvachilikda bugungi kunda deyarli qadrsiz mahsulot hisoblanadigan junni qayta ishlashni yo'lga qo'yish ham iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, deb hisoblaymiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalarining huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, qishloq xo'jaligi ekin maydonlaridan samarali foydalanish tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2017-yil 9-oktabrdagi PF–5199-sonli Farmoni. Xalq so'zi, 2017-yil 10-oktabr. <https://lex.uz/docs/-3371644?ONDATE=10.10.2017>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015-yil 29-dekabrda PQ–2460-sonli "2016–2020-yillar davrida qishloq xo'jaligini isloh qilishni chuqurlashtirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. Xalq so'zi, 2015-yil 30-dekabr. <https://lex.uz/docs/-5008055>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida"gi 2017-yil 29-noyabrdagi PF–5264-sonli Farmoni. Xalq so'zi, 2017-yil 30-noyabr. <https://lex.uz/docs/-3431985>
4. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. 4-jild. – Toshkent, 2004. – 179-bet.
5. Dyjova A. Osnovy upravleniya intellektualnoy sobstvennostyu. – Mogilev, 2017. – 117 s.
6. Komiljonov B.I. Innovatsiyaviy menedjment uslublarini takomillashtirish. O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2017.
7. Santo B. Innovatsiya kak sredstvo ekonomicheskogo razvitiya. Per. s veng. / Obshch. red. i vstup. st. B.V. Sazonova. – M.: Progress, 2021. – 296 s.
8. Abdullayev R.V., Xasanjanov K.A. Innovatsion yangilanish – iqtisodiyot modernizatsiyasi va raqobatbardoshligi asosi. // Iqtisodiyotni modernizatsiyalash strategiyasi: muammolar va innovatsion rivojlanishga o'tish yo'llari. Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari. – Toshkent, 2021. – B. 24.
9. Strategiya sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya agropromyshlennogo kompleksa Rossiyskoy Federatsii na period do 2020 g. (nauchnye osnovy). Rossiyskaya akademiya selskokhozyaystvennykh nauk. – M., 2020. URL: <http://www.vniiesh.ru>
10. Umurzoqov U.M., Toshboyev A.J. Fermer xo'jaliklari iqtisodiyoti. – Toshkent, 2019.
11. Ushachev I. Nauchnoe obespechenie gosudarstvennykh programm razvitiya selskogo khozyaystva Rossii. – M., 2022. – 9 s.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>